

V Ružomberku 4. XI. 1901

Velectěný pane profesore!

Omluvte moju smelosť, že Váš vo Vašej rozsiahlej činnosti zaneprázdňujem. Avšak láska Vaša ku Slovensku pobáda ma k tomu.

Ako bedlivému pozorovateľovi nášho života zaiste neušiel Vám ten smutný fakt, že ľudia ktorí s lepšimi ideami v srdci a plní mravnej bodrosti vrátili sa po štúdiách na Slovensko, tu upadajú v letargiu, v duševnú i telesnú lenivosť, hnilosť. Jeden padá pomalšie druhý chytřejšie. Slovensko vyzerá sťa zakliaty zámok, ktorý odkliat prichádzajú rôzni princí, ale sami počarovaní ostávajú v ňom tiež zakliati.

Po tomto úvode prikráčujem hneď k veci.

V poslednej dobe zanechalo Prahu niekoľko slovenských mladých ľudí, o ktorých myslelo sa, že prejdúc do svojho rodiska, ich činnosťou svietiť budú, akou cestou uberať sa má náš verejný i súkromý život. Z počiatku zdalo sa: Slovensko dostalo už lepších kriesiteľov. Ale bola to len vidina, rýchle zmizevšia.

Uhádnete zaiste, koho mám zejména na umě; Šrobár sklamal nádeje naše. Medzi Šr[obárom] a Blahom vzniklo totiž nedorozumenie pred 1½ rokom, zavinené oboma, a prvý utiahol sa potom celkom od Hlasu. Všetky dohovárania dokázali sa márnymi. Podľa jeho príkladu vystúpili viacerí z radu pokrokového hnutia, a časopis len námahou 2–3 dal sa udržať. V posledných mesiacoch nastal síce obrat, Šr[obár] začal prispievať opätovne do Hlasu jehož zakladateľom je, ale robí tak s *nechutí* povedal by som skorej len k uhájením *svojej osoby*, proti útokom druhej stránky. U nás teraz jedná sa hlavne o jednotlivcoch, a nie o hromady ľudí, preto rozpisujem sa o ňom. Prosím, pane profesore, neberte moje riadky za denunčiaciu, ďaleký som od takého úmyslu, veď on je jeden z mojich najlepších priateľov.

Jeho život znázorním Vám krátko. Z nevedomých mi príčin nenažíva so svojou ženou tak, ako by sa od vzdelaného a takými ideami napájaného muža dalo očakávať. Milého slova prerečie k nej zriedka, ani nesdeluje s ňou svoje myšlienky a zámery. Najradšej mlčí keď je len s ňou sám. Často dopúšťa sa i hrubších oslovení. Domácnosť svoju zanedbáva, vospávajúc po obede, večer mnoho ráz i do noci. Predobedie strávi v ordináčke zabratý v liečenie alebo štúdium odborné, atd. Po obede od 2 – 4 hrá riadne v šachy, potom vyhľadá úradnícky klub alebo katolícky kruh (tento radšie), a tu márne drahocenný čas pri *kartách* (!), ale často vidieť ho i v hostinci za zeleným stolom. Ako je to už v malom meste výberu niet veľkého v hráčoch, hrá sa teda s tým kto príjde, s kadejakými ľuďmi, práve tak, ako to líči Sv[etozár]Hurban¹ v Kotlíně² (tam dr. Milanec predstavuje jeho). V lete zašiel občas i do *kláštora* piaristov, zahrat' sa v kolky. Či tak má žiť „hlasista“?!!

Od troch rokov čo je tu nezmôhol sa iba na 6 prednášok (Blaho asi 70) v Besede a sriadil jedno divadelné predstavenie. [O]krem toho napísal pár článkov v H[lase] a účastnil sa niekoľkých porad. Nuž zaiste smutná je to bilancia *u neho*.

Právom prichodí sa tázať, s jakým plánom vrátil sa on na pôdu Slovenska? Jediný opozičný časopis Salvove Slov[enské] listy (teraz nepolitické, bo nieto na kauciu), ač sú mu pred nosom, proste fumiguje,^a čo ako volá Salva o pomoc. Tým že prestal bol písať v H[las]e zahrdzavelo i pero *Rumanovo, Hrušovského* atd., bo tí hned' zmalomysleli. S druhým číslom Hlasu mala prísť aj beletristická príloha pod jeho redaktorstvom. Od nikoho nepýtal príspevok, sám nepracoval, až keď priházalo, 25ho septembra poprosil ma napochytre prepísať niečo z *Besied Času* a i sám preložil dačo z nich! Kol'ká to ľahkomyselnosť! Blaho oprávnene zdráha sa to vytlačiť, a kto vie či z toho nevznikne nový spor.

Šr[obára] treba opäť postaviť na jeho miesto, pred rady, nech príkladom predchádza, ako nutno pracovať za národ. Lebo vynímajúc jediného Blahu, ktorý síce v teórii nevyvodí ale v praxi vyvíňa čulú organizátorskú i osvetní prácu, skutočné tú „drobnú prácu hlasistov nevidieť ani pod mikroskopom“.

Utekám sa k Vám s nasledovnou prosbou. Vy, pane profesore, máte veľký vliv na Šr[obára] pokúste sa laskave tedy privesť ho zase na správnu cestu. Sdelenie moje, prosím úprimne, ponechajte si výhradne sebe, a píšete mu v tom zmysle, ako by ste o všetkom tom nevedeli. *Vy zaiste nájdete príhodný spôsob k tomu, predsa dovoľím si dačo Vám nadhodiť.* Vyzvite ho svedomitejšie pracovať v Hlase. Miesto aby čas ubíjal nemilobohu na neprístojnom jemu mieste; nech študuje našu históriu, literatúru (knihovňa v Museu).³ Dosiaľ sme vlastne bez písaných dejín (Sasinkove⁴ sú suché, prázdne). Četnými prednáškami nech šíri osvetu v R[užomberku] a na okolí. Odporučte mu primerané spisy k štúdiu. Hľadte od neho samého, otázkami, vymýtiť listovne priznanie sa k jeho terajšiemu životu. Častejšími dopisami vplývajte stále na jeho, bo *on veľmi podlieha vlivom.*

Chvály nášho „pôsobenía“ (hlasistického) v českých časopisoch pália a mrzia ma. Prosím povedzte i nám pravdu do očí.

Vzdávajúc Vám svoju poklonu, končím.

S úctou Fedor Houdek

Zajímať Vás bude snád', že za menom *Meakulpínsky skrýva sa L. Novomestský, ev[anjelický] f[arár] v Šalgove (Nitra)*. Rúško tajnostné neprenikli martinčania doteraz. On nabídnul Salvovi 2000 k. pre kauciu Slov[enských] listov (treba 10 000). Prosím to nepovedať nikomu! Ja nahováram Šr[obár]a, aby pracoval na pretvorení Slov[enských] listov v politic[ký] týždenník, a aby ho redigoval potom.

DOPIS

AÜTGM, f. T. G. Masaryk, sign. Kor-I-29, k. 691. Originál, rukopis.

a – Ignoruje, opovrhuje nimi.

1 – Svetozár Hurban Vajanský.

2 – Názov Vajanského románu (Kotlín).

3 – Míneho zrejme Múzeum v Martině udržované Slovenskou muzálnou spoločnosťou. Dnešní Slovenské národné múzeum. Etnografický ústav.

4 – SASINEK, F. V. *Dejepis Slovákov*. Ružomberok 1895.